

Az oszthatatlan Hazáról

Kedves Viktor!

Először is, kérlek, engedd meg, hogy tegeződjünk, hiszen, még ha néhány nappal is, de mégiscsak én vagyok az idősebb! – Köszönöm.

Örömmel tudatom Veled, hogy kilenc év-tized után (eltekintve attól a néhány boldog és szép évtől) – Istenem, majdnem egy évszázad! – újra egy államnak az állampolgárai vagyunk! S hogy örömem még nagyobb legyen, úgy lehettem magyar állampolgár, hogy szülőföldemet nem kellett elhagynom és földadnom – Neked és munkatársaidnak köszönhetően!

A falu, ahol élek, mindössze másfél kilométerre van Magyarország déli határától. Szép időben a faluszélről nemcsak a röszei templom tornya, meg a víztorony látszik, hanem a szegedi Dóm és a Pick szalámigyár is. Gyermekkoromban, hatodikos, hetedikes és nyolcadikos elemista diákként, a helyi önkéntes tűzoltótestület tagjaként az aratás ideje alatt ügyeletet tartottunk. A szolgálat óráit a tűzoltótoronyban kellett töltenünk, fönn a magasban, a falu, a világ fölött. Messzelátóval jól kivehetők voltak a röszei házak, s az idő múlását a szegedi Fogadalmi templom óráján mértük.

Számomra mindig is testközelben volt Magyarország. Elérhető, megfogható, megtapasztalható közelségben. És nemcsak azért, mert eszmélésem óta a Magyar Televízió adását néztük (értelemszerűen kivéve a hétfői szünnapokat), s a Kossuth rádiót hallgattuk, hanem azért is, mert rendszeresen átjártunk Szegedre. Egészen kis gyermek voltam, lehettem talán tíz-tizenegy éves, amikor édesanyámat kísérve, bevásárolni

mentünk: teavajat, trappista sajtot, kolbászt, főlvágottat, mézesmackót hoztunk haza, olykor egy-egy pár cipőt, nadrágot és könyveket! Néha vittünk magunkkal rágógumit, rumpuncsot, Vegetát, s olykor még Képes Bibliát is, s az ezekért kapott forintot aztán megvettük a háztartáshoz szükséges kellékeket. Mondhatnánk azt is, apró, kis csempészeteket tettünk a határon át. Később, középiskolás és egyetemista koromban, amikor már magam jártam az utaimat, a kevéske élelem mellett mindig egy hátizsáknyi könyvvel tértem haza. Volt olyan időszak az életemnek, amikor a Kárász utcai könyvesboltoknak és az antikváriumnak nemcsak a kirakataikban történő változásokról tudtam, hanem az üzletek könyvállományát is pontosan ismertem.

Később, családos emberként a kilencvenes években, a legutóbbi balkáni háborúk idején, ugyanígy voltam a röszei határátke-lőtől alig néhány lépésnyire létesített alkoholpiaccal. Napra készen ismertem az aktuális konyak-, vodka- és likőrárat. Ez az alkoholpiac jelentette akkor számunkra a túlélést. Eleinte autóban elrejtve vittük át a rosszabbnál rosszabb, pancsolt konyakokat, vodkákat, negyven-ötven üveggel egyszerre, hogy az értük kapott pénzért a Nyugat csodáját és árubőségét jelentő áruházból, a TNT-ből, ami úgyszintén a határátkelő közvetlen közelében volt, hazavigyük az otthoniaknak a cukrot, lisztet, étolajat, margarint, a legolcsóbb főlvágottakat és főzőkolbászokat. Ekkor a havi tanári fizetésünk húsz német márkát ért, s emlékszem, a benzin literéért, ha feketén hozzá lehetett jutni, egy márkát kértek. Az alkoholpiacra gyakran akár tantestületi értekezletet vagy osztályfőnöki órát is tarthattunk volna... Később már akkora autósorok alakult ki a határátkelőn, hogy nem fért bele egy délelőttbe

vagy egy délutánba, a tanítás idejétől függően, az aznapi alkohol-csempészút. Ezért kellett az autót kerékpárra cserélni. Anyám varrt két nagy vászontáskát, amelyekbe belefért tíz-tíz üveg alkohol, meg egy olyan zsebes mellényt, amelyben még öt üveggel el lehetett rejteni. Ha „jó volt a vám” – azaz, a vámtisztek és az útlevélkezelők különösebb macera nélkül átengedtek bennünket az országhatáron, olyankor kettőt is fordultunk, így előteremtve akkora nyereséget, hogy abból a gyerekeknek jutott egy-egy tábla csokoládé vagy keksz. De ennek a világnak is vége szakadt, legalábbis a férfiakat illetően. A jugoszláv hadügyminisztérium rendelete alapján a katonaköteles férfiak nem léphették át az országhatárt! Ekkor asszonyaink és anyáink ültek biciklire, s hordták helyettünk, nem kis kockázatot és megaláztatást vállalva, az életet jelentő alkoholt, úgy, hogy előtte vagy utána elmentek a munkahelyükre dolgozni, ellátták gyermekeinket és életben tartották a családokat.

Röszke és Szeged az enyém volt – legalább annyira az enyém, mint Magyarkanizsa vagy Szabadka. Az enyém volt, még akkor is, ha tudtam, s tudom, országhatár választ el tőlük. – És én is az övék voltam, mivel Horgos, egyetlen délvidéki elcsatolt helységként, Csongrád vármegyében volt. – Mindkettő az életem része, így aztán nyilvánvaló volt számomra, hogy visszahonosítási kérelmemet csakis e két város egyikében adhatom át. S a kettő közül azért esett Röszkére a választásom, mert szomszéd település, és szerényen, csöndesen húzódik meg, a főúttól távolabb.

A polgármesteri hivatal dísztermében nemcsak a polgármester asszony, az anyakönyvvezető, az a néhány hozzátartozó és mi, tizenegy eskütevő voltunk jelen, hanem velünk voltak mindazok is, akik már nem lehettek ott! Velem volt anyám és apám, öregapáim és öreganyáim, a dédszüleim, mindenki, aki valaha is velünk volt, akikkel én valaha is együtt voltam. Ott sorakoztak az öregasszonyok, fekete fejkendőikben, bütykös ujjakkal, barázdált homlokú öregemberek, borostásan.

Anyám, akit földönfutóvá tett az akkori jugoszláv hatalom, akinek házunk kertjében kellett bujkálnia a betörő szerb partizánok és orosz katonák elől, anyám, aki mindenről lemondott a családjáért, aki föláldozta magát a családjáért, s valahányszor Simándy Józsefet hallotta a hazámról énekelni, mindannyiszor könnybe lábadt a szeme, s hangtalanul, mint egy szentséges imát, magába fojtva énekelte. Apám, aki a Tiszán úsztatott rönkök alá bukva csak a Gondviselésnek köszönhette életét, akit a később önkéntesnek hazudott (minő cinizmus!) Petőfi brigádba kötéssel verbuváltak, s ahonnan volt bátorsága az első adandó alkalommal megszökni. Kubikos, majd kistemplomi harangozó és sekrestyés öregapám, Magyar Örzse öreganyám, akit kilencvenhárom évesen a legutóbbi napfogyatkozás előtt egy órával temettünk el, a paraszt öregapám, akinek, miután tanyája udvarán karóhoz kötötték, mint egy rühes kutyát, nemcsak a bajuszát tépdesték, hanem szőrét is, szálanként, a kommunisták, Ágoston, vagyis Varga nagyanyám, kinek koporsóját negyvenkettő tavaszán vízbe eresztették le, dédöregapám, aki elzarándokolt Rómába, meg aki egy kocsi búza árát költötte el egyetlen éjszaka alatt a rosszasszonyokra. Ott volt anyai nagybátyám, a Jóska, aki valahol, talán a Don mentén bukott bele az éjszakába, s ott voltak mindannyian, akik harcoltak Doberdónál, Isonzónál, megfagytak a Donnál, akiket föláldoztak, s akiket legyilkoltak. Voltak papok, tanítók, betyárok, parasztok, munkások. Gyermekek és öregek, asszonyok és férfiak.

És ezt az egész megkínzott, meggyötört, megalázott, kifosztott, szerencsétlen ember-tömeget, bennünket, mindannyiunkat visszafogadott a Haza. A Haza, ami majd egy évszázada, a térbeli közelsége ellenére is, elérhetetlen volt számunkra. A Haza, ami mindig is létezett, bennünk élt, most hivatalosan, jogilag is kimondatott – az élet és a sors egyik nagy kegyelmeként.

A Haza, ami egy és oszthatatlan, mint anyanyelvünk és sorsunk!

Horgos, 2011. május 14.

